

EHKÄISEVÄN TYÖN TOIMINTAOHJELMA.

TOIMINTAKAUSI 2024-2026.

Suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa vuosittain ehkäisevän työn toimielimen vuoden ensimmäisessä kokouksessa.

Johdanto

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain 5 §:n mukaan kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. Hyvinvointialue tukee alueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä ja huolehtii 2 momentissa tarkoitetuista ehkäisevän päihdetyön tehtävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Kunnan toimielimen ja hyvinvointialueen tehtävänä on:

- huolehtia alueensa päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa tehtävissään;
- esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia hallinnossaan, kunnassa erityisesti sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa;
- huolehtia siitä, että 1–4 kohdassa tarkoitettut toimet sovitetaan yhteen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä sekä poliisin, alkoholilain (1102/2017) ja tupakkalain (549/2016) noudattamisen valvonnasta vastaavien viranomaisten, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Kunnan ja hyvinvointialueen ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 ja 7 §:ssä säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.

Terveydenhuoltolaki 13 § (8.7.2022/581) toteaa, että **hyvinvointialueen** on järjestettävä alueensa asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sekä sairauksien ehkäisyä tukevaa terveysneuvontaa. Terveysneuvonta on sisällytettävä kaikkiin terveydenhuollon palveluihin. Hyvinvointialueen on järjestettävä tarpeelliset terveystarkastukset alueensa asukkaille heidän terveytensä ja hyvinvointinsa seuraamiseksi ja edistämiseksi. Terveysneuvonnan ja terveystarkastusten on tuettava työ- ja toimintakykyä ja sairauksien ehkäisyä sekä edistettävä mielenterveyttä ja elämänhallintaa. Terveysneuvonta ja terveystarkastukset on järjestettävä myös opiskelu- tai työterveyshuollon ulkopuolelle jääville nuorille ja työikäisille. Hyvinvointialueen on järjestettävä alueensa asukkaille myös ehkäisyneuvontaa ja muita seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistäviä palveluja. Terveysneuvonnan ja terveystarkastusten on muodostettava toiminnallinen kokonaisuus muiden hyvinvointialueen järjestämien palvelujen kanssa.

Pukkilan kunnan ehkäisevän työn toimielimeen on toimikaudeksi 2024–2026 nimetty etsivä nuorisotyöntekijä, nuoriso- ja vapaa-ajan toiminnanohjaaja, hyvinvointijohtaja, senioritoiminnan ohjaaja, liikunnanohjaaja, rehtori sekä päiväkodin johtaja. Lisäksi työryhmä voi kutsua vierailijoita työryhmänsä kokouksiin ja työskentelyyn. Ryhmä kokoontuu 2-4 kertaa vuodessa ja huolehtii paikallisen toimintaohjelman päivittämisestä. Lisäksi ryhmä toimii mahdollisten ehkäisevän työn tapahtumien ja toimintojen suunnittelijana, kehittäjänä ja toimeenpanijana. Ryhmän koolle kutsujana on kunnan ehkäisevän työn koordinoija, hyvinvointijohtaja tai hänen varallaan nuoriso- ja vapaa-ajan toiminnanohjaaja.

Pukkilan kunta on siirtynyt Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysterveystoimialueelta Itä-Uudenmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023. Pukkilassa ehkäisevää työtä on tehty Päijät-Hämeen mallin mukaisesti jo vuosia **neljän tuulen näkökulmasta:**

pelihaittojen, lähisuhdeväkivallan, päihteidenkäytön sekä mielenterveysongelmien ehkäisemiseksi.

Alueellisissa yhteistyöryhmissä kuntaa edustaa hyvinvointijohtaja ja varajäsenenä on nuoriso- ja vapaa-ajan toiminnanohjaaja.

Itä-Uudenmaan puolella ehkäisevää työtä on tehty kuntalähtöisesti. Sen lähtökohtana on yleinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, myös riskien varhainen tunnistaminen, tuki ja hoitoonohjaus yhteisesti sovitusti.

Ehkäisevän päihdetyön annetun lain mukaan järjestöille on annettu kunnan työtä tukeva rooli. Järjestöillä, yhdistyksillä, seuroilla ja kolmannella sektorilla on vankkaa ehkäisevän työn osaamista, josta kuntalaiset hyötyvät.

Pukkilan kunnan ehkäisevä työ vastuualueittain

Varhaiskasvatus

Päiväkoti Vekarassa ennaltaehkäisevätyö perustuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaiseen toimintaan ja varhaiskasvatukseen (580/2015). Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää syrjimättömyyttä ja vähentää hyvinvointierojen kasvua tarjoamalla jokaiselle lapselle subjektiivinen päivähoito-oikeus. Kynnyksettömänä peruspalveluna varhaiskasvatuksessa tehdään tärkeää ja vaikuttavaa vanhemmuuden tukityötä ja ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä.

Varhaiskasvatussuunnitelman mukainen toiminta tukee ja edistää lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä sekä edistää ja ylläpitää lapsen sekä hänen perheensä hyvinvointia. Toimintaa toteuttaessa huomioidaan jokaisen lapsen yksilöllinen tuki kolmiportaisen tuen mallin mukaisesti. Oikea-aikaisesti annettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen tarpeiden moninaistumista.

Yhteistyötä lapsen kasvun ja kehityksen edistämiseksi tehdään yhdessä lapsen huoltajien kanssa vanhemmuutta tukien. Yhteistyötä tehdään koko perheen hyvinvointia kuunnellen ja perhe ohjataan tarvittaessa tarvittavien terveys-, sosiaali- tai perhepalveluiden piiriin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Varhaiskasvatuksessa korostuu moniammatillinen osaaminen ja verkostotyö eri toimijoiden kannalta, kuten neuvolan ja muiden sosiaaliperhepalveluiden ja seurakunnan kanssa.

Kasvatus- ja opetuspalveluiden sekä muiden yhteistyötoimijoiden kanssa voidaan järjestää ennaltaehkäisevään työhön perustuvia teemapäiviä, -tapahtumia tai -jaksoja.

Opetuspalvelut

Kirkonkylän koulussa ennalta estävää työtä tehdään osana eri oppiaineiden, erityisesti liikunnan ja ympäristötiedon, opetusta. Päihdekasvatuksessa tehdään yhteistyötä erilaisten ennaltaehkäisevää päihdetyötä tekevien yhdistysten tai järjestöjen, muun muassa Koulutus elämään säätiön kanssa. Koulutus Elämään Säätiö toteuttaa 3–13 -vuotiaille lapsille ja nuorille suunnattua laaja-alaista terveyskasvatusohjelmaa, jonka keskeisiä osa-alueita ovat terveelliset elämäntavat ja ehkäisevä päihdetyö. Opetustilaisuudet järjestetään kouluissa kerran vuodessa toistuvina tapahtumina.

Moniammatillista viranomaisyhteistoimintaa tehdään Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen Ankkuri-toiminnan kanssa. Rehtori osallistuu Ankkuritoiminnan ohjausryhmään yhdessä nuorisotyöohjaajan kanssa.

Oppilashuoltosuunnitelmassa sekä koulun menettelytapaohjeissa otetaan huomioon ennalta estävän toiminnan periaatteet ja varhainen puuttuminen on prosessien keskiössä. Kouluterveydenhuollolla on kouluissa merkittävä osuus päihteettömyyden edistämiseksi. Säännölliset terveydenhoitajan tapaamiset antavat hyvän mahdollisuuden ottaa päihteet puheeksi lapsen ikää ja kehitystä vastaavalla tasolla.

Mikäli koulussa nousee esille huoli oppilaan mahdollisesta päihteen käytöstä:

- Asia otetaan puheeksi oppilaan.
- Tiedotetaan oppilaan luokanopettajalle.
- Otetaan yhteyttä huoltajiin.
- Tiedotetaan asiasta oppilashuoltoryhmän jäseniä.
- Käynnistetään tarvittavat oppilashuollolliset toimenpiteet.

Nivelvaiheyhteistyötä tehdään Askolan yläkoulun kanssa.

Kouluterveys- ja hyvinvointikyselyissä selvitetään ehkäisevän työn teemoja lukuvuosittain.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelut tarjoaa monipuolista vapaa-ajan toimintaa ja kohtaamisia pääsääntöisesti 5.-luokkalaisille ja sitä vanhemmille nuorille. Nuorisopalvelujen toiminta painottuu nuorisotilatoimintaan, kouluyhteistyöhön ja nuorten osallisuuden tukemiseen. Koulujen lomaaikoina nuorisopalvelut järjestää leiri-, retki- ja tapahtumatoimintaa alakoululaisista yläkouluikäisiin. Nuorten kesätyöllistäminen on yksi tärkeä työmuoto.

Nuorisopalvelujen kaikki toiminta on päihteetöntä, edistää lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä sekä turvallisuutta. Toiminta tarjoaa vaihtoehtoisia tapoja ja mielekästä tekemistä vapaa-aikaan, joilla pyritään edistämään päihteettömyyttä sekä hyvinvointia.

Nuorisopalvelut järjestää yhteistyökumppaneiden kanssa teematapahtumia – ja viikkoja ehkäisevään työhön mm. hyvinvointi-, päihde-, peli- ja seksuaalikasvatusiltoja sekä tempauksia. Nuorisopalvelut on kiinteästi mukana kouluilla tehtävässä ehkäisevässä työssä.

Nuorisotilalla- ja toiminnassa kuunnellaan, puhutaan ja keskustellaan päihteistä, hyvinvoinnista, ravinnosta, liikunnasta sekä muista nuoria pohdituttavista aiheista. Tartutaan keskusteluihin! Nuorisotilalla on tarjolla ehkäisevän työn materiaalia nuorille. Huolen herätessä/nuoren päihtyneenä esiintymisestä toiminnassa keskustellaan tilanteesta nuoren kanssa, ollaan yhteydessä huoltajaan ja pyydetään hakemaan nuori kotiin sekä tehdään huolesta tarvittavat jatkotoimenpiteet.

Nuorisopalvelujen asiantuntijuutta nuoria koskevissa asioissa hyödyntävät kunnan eri toimialat ja kolmas sektori. Nuorisopalvelut seuraa yhteistyökumppaneiden kanssa nuorten keskuudessa ilmeneviä ilmiöitä, pohtien tarvittavia tuki-/työmuotoja. Nuorisopalvelut on kiinteästi mukana nivelvaiheessa siirryttäessä alakoulusta yläkouluun.

Nuorisopalvelut koordinoi moniammatillista nuorten ohjaus- ja palveluverkostoa sekä osallistuu yhdessä rehtorin kanssa Ankkuritoiminnan ohjausryhmään.

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö ja työllisyyspalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä pukkilalaisten nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Etsivän nuorisotyön kohderyhmä on 15–29-vuotiaat nuoret. Ensisijaisesti etsivä nuorisotyö palvelee koulutuksen tai työelämän ulkopuolella olevia nuoria, mutta tukee ja auttaa kaikkia, jotka toivovat apua/tukea itseään askarruttavissa asioissa. Etsivä työ on luottamuksellista ja perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen.

Etsivän nuorisotyön työmuotoja ovat palveluohjaus, pienryhmätoiminta, koulu yhteistyö ja yksilöllisen tuen tarjoaminen. Työ on ennalta ehkäisevää, tukien ja edistään nuoren hyvinvointia. Etsivässä nuorisotyössä otetaan luottamuksellisesti ja rohkeasti päihteet, ongelmapelaaminen ja muutkin askarruttavat asiat puheeksi. Keskustellaan nuoren kanssa päihteiden käytöstä, päihteiden haitoista sekä miten päihteistä voi päästä eroon. Yhdessä pohditaan vaihtoehtoja, myös peliriippuvuuteen.

Liikuntapalvelut

Kunnan liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda yleiset edellytykset liikunnalle ja tarjota liikuntapalveluja tasavertaisesti kaikille kuntalaisille edistään kuntalaisten fyysistä aktiivisuutta ja sen kautta elämänlaatua ja hyvinvointia. Liikuntapalvelut tarjoavat maksutonta liikuntaneuvontaa. Liikuntaneuvonta on yksilöllistä, ammattilaisen antamaa ohjausta hyvinvointia tukevaan elämäntapaan. Liikuntapalvelut järjestävät terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmille, tukee kansalaistoimintaa sekä rakentaa ja ylläpitää liikuntapaikkoja.

Liikuntapalveluiden toiminta ja tapahtumat ovat aina päihteettömiä. Mikäli liikuntaryhmissä epäillä henkilöön olevan päihteiden alaisena, keskustellaan asiasta asiakkaan kanssa. Ryhmien

toimintaan ei voi osallistua päihtyneenä. Tavoitteena on pitää kausittain avoimia luentoja kaiken ikäisille liikunnan ja terveellisten elämäntapojen vaikutuksesta ihmiskeholle.

Senioripalvelut

Senioripalveluissa tuetaan yli 65-vuotiaiden kuntalaisten kotona asumista ikääntyneen hyvinvointia edistävin palveluin pääasiassa Hyvinvointikeskus Onnissa. Senioripalvelujen työmuotoja kohdennetaan eri asiakasryhmien tarpeiden mukaan. Senioripalveluissa tarjotaan mm. ryhmätoimintaa, senioriliikuntaa, kulttuuri- ja teematapahtumia, vapaaehtoistoimintaa ja mahdollisuuksia yksilöllisiin kiireettömiin kohtaamisiin mm. kotikäyntien muodossa. Ostopalveluina toteutetaan asiointi- ja kuljetuspalvelua sekä kotisiivouspalvelua. Työmuodot edistävät ikääntyneiden osallisuutta, tarjoavat mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä tietoa ja välineitä omaehtoiseen hyvinvoinnin edistämiseen. Vuonna 2024 senioripalveluiden toiminnassa nostetaan esiin mielen hyvinvoinnin teemoja, esimerkiksi teematapahtumassa ja ryhmissä.

Senioripalvelujen ryhmätoiminta ja tapahtumat ovat päihdeettömiä. Senioripalveluissa tehdään yhteistyötä muiden ikääntyneiden parissa toimivien tahojen kanssa ja tarvittaessa voidaan ohjata muihin mm. päihdeettömyyttä ja mielen hyvinvointia tukeviin palveluihin.

Työllisyyspalvelut

Työllisyyspalveluissa ohjataan ja neuvotaan ennakoidusti kuntalaisia oikeiden palveluiden piiriin. Työtä tehdään yhteistyössä kunnan etsivän nuorisotyön, Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen asiantuntijoiden ja TE-toimiston kanssa. Asiakasohjauksessa pyritään tarvittaessa kohtaamaan asiakas moniammatillisesti GPDR huomioon ottaen. Toimintaa ja palveluja tuodaan lähelle ja edistetään saatavuutta OhjaamoPukkilan toiminnan avulla kerran kuussa. Palveluihin pyritään saamaan kaikkien yhteistyökumppaneiden verkostoja hyödyntämällä mahdollisimman monta palvelun tarvitsijaa. Ohjaamon kautta palvelut ovat saavutettavissa 18 – 64 vuotiaille. Ohjaamotoiminta on päihdeetöntä ja ohjaamotiloissa on mahdollisuus myös henkilökohtaisiin tapaamisiin.

Kunnan ehkäisevän työn tavoitteet suunnitelmakaudelle

1. Teemaviikot huomioidaan mahdollisuuksien mukaan toiminnassa jokaisella palvelualueella. Teemaviikkojen toteutuksessa tehdään soveltuvin osin yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Vastuutahoina kaikki toimijat. Toteumaa tarkastellaan vuosittain toimintakertomuksessa sekä ehkäisevän työn toimielimen kokouksissa.
2. Kunnan henkilökunnan osaamisen vahvistaminen tunnistaa, ottaa puheeksi ja ohjata asiakkaat eteenpäin tarvittavien palveluiden piiriin. Vastuutahoina jokainen kunnan

- työntekijä. Tarkastellaan toteumaa koulutukseen osallistumisen osalta vuosittain ehkäisevän työn toimielimen kokouksessa.
3. Yhteistyön tekeminen Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen toimijoiden kanssa. Vastuutahoina kaikki vastualueet. Tarkastellaan toteumaa vuosittain ehkäisevän työn toimielimen kokouksessa.
  4. Yhteistyökumppanien materiaalien jakaminen työntekijöille ja asiakkaille (esim. HVA:n ja Ehyt ry:n materiaalit). Vastuutahona kaikki kunnan vastualueet.

Toimintaohjelman kirjoittaminen ja hyväksyntä:

Toimielin on valmistellut ohjelmaa syksyn 2023 aikana ja hyväksynyt suunnitelman kokouksessaan 22.11.2023.

Suunnitelma käsittelyssä ja hyväksyttävänä hyvinvointilautakunnassa 18.12.2023.

Suunnitelma hyväksyttävänä hallituksessa xx

Suunnitelma hyväksyttävänä valtuustossa xx